

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Ирена Иванова Левкова

Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.2.Психология

докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Автор: Кристина Родиславова Овчарова

Тема: „Емоционална диференциация и психично благополучие“.

Научен ръководител: доц. д-р Кирилка Симеонова Тагарева – Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-1391 от 23.04.2021г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Емоционална диференциация и психично благополучие“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование „Емоционална диференциация и психично благополучие“, професионално направление 3.2.Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“. Автор на дисертационния труд е Кристина Родиславова Овчарова – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Психология“ с научен ръководител доц. д-р Кирилка Тагарева от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Кристина Родиславова Овчарова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;

- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на Педагогическия факултет

Докторантката К. Овчарова е приложила пет броя публикации.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Кристина Родиславова Овчарова е завършила бакалавърска степен, специалност психология в ПУ през 2012 г. Завършва магистърска степен по психология, специалност „Клинична и консултативна психология“ в СУ „Климент Охридски“ през 2016г. От 1.03.2018 г. до 1.03.2021 г. е редовна докторантка по педагогическа и възрастова психология към катедра „Психология“ в Педагогическия факултет на ПУ. По време на обучението си е изпълнявала отговорно и в срок всички дейности, заложи в индивидуалния учебен план за образователна и научна степен доктор и е положила успешно всички изпити, определени в плана. Работила е като консултант на деца и младежи на Национална телефонна линия за деца и като асистент-координатор на Националната телефонна линия за деца. Кристина Овчарова е хоноруван асистент към катедра „Психология“ в Педагогическия факултет на ПУ. Тя води семинарни занятия по психология на развитието и методи на изследване на развитието със студентите от бакалавърска степен по психология. Кристина Родиславова Овчарова е зачислена в редовна докторантура на 1.03.2018 г., а от 1.03.2021 е отчислена с право на защита. На 29.03.2021 г. на заседание на катедра „Психология“ дисертационният труд на Кристина Родиславова Овчарова е обсъден и предложен за защита пред научно жури.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

В психологическата наука темите, идеите и теориите, свързани с психичното благополучие, представляват една от най-новите посоки, към които съвременните психолози насочват своите усилия за разработване на проблематиката на благополучието, за създаване на адекватни изследователски инструменти за неговото изучаване и верифициране на хипотезите и вече нововъзникналите теории. В този ракурс на мислене избраната от Кристина Овчарова област на изследователско проучване се нарежда сред най-актуалните в нашето съвремие. Изследването на проблематиката на емоционалната диференциация във връзката ѝ с психичното благополучие и в контекста на семейните взаимоотношения

представлява оригинално избрана област, продължаваща традицията на съвременни новаторски проучвания в тази област.

4. Познаване на проблема

Дисертантката Кристина Овчарова познава състоянието на проблема и оценява творчески литературния материал, в литературния обзор, включващ 344 източника. Ясно изразено е умението ѝ да интерпретира критично дискутираните теоретични постановки и да анализира и оценява емпиричните факти.

5. Методика на изследването

Избраните от К. Овчарова изследователски методи: Скала за психично благополучие на Каръл Риф (Ryff, 1989) – кратка българска версия, апробирана за българска извадка и стандартизирана от Пламен Калчев (2014) и Скала за изследване диференциацията на Аз-а (The Differentiation of Self Inventory /DSI/), разработен от Елизабет Скаурон и Мирна Фрийдлендър (Skowron & Friedlander, 1998) са напълно адекватно избрани за постигане целта на изследването. Скалата за изследване диференциацията на Аз-а е адаптирана от докторантката за българските условия.

Приложени са корелационни и регресионни анализи, статистическият анализ е осъществен чрез програмата IBM SPSS Statistics 19.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е в обем от 232 страници, от които 206 страници основен текст, 19 страници библиография (включваща общо 344 източника, в това число 31 на кирилица и 313 на латиница), 7 страници приложения. Структурата на дисертацията включва: увод, три глави, изводи и заключение, приложения. В рамките на изложението са включени 34 таблици, 48 фигури, 6 графики.

Теоретичният обзор в дисертационния труд приема за основа теорията на семейните системи на Мърей Боуен, която към този етап в развитието на психологическата наука се смята за най-изчерпателната теория за човешкото функциониране от гледна точка на системната перспектива и изучаването на аспектите на емоционалната диференциация. Друга базисна теория в представената дисертация, това е теорията на Каръл Риф за психичното благополучие и оптималното функциониране. Задълбоченото проучване на тези теории и богатият обзор на огромен брой трудове в областта на избраната проблематика, водят авторката до заключението за необходимостта от провеждането на нови изследвания в областта. Като резултат биват адекватно и научно компетентно формулирани целта, предметът и хипотезите на бъдещото изследване и бива определен обектът на изследването, обвързан с интереса на авторката към определен възрастов период – ранната зряла възраст. Като имаме предвид идеите на Е. Ериксън

относно закономерностите в развитието на личността през ранна зряла възраст, свързани с придобиването на зряла емоционална автономност и тясната ѝ зависимост и едновременно с това, роля в изграждането на отношения на близост и създаването на семейство, може да се каже, че изборът на К. Овчарова е изключително удачен и успешно се вписва в контекста както на най-новите теми и проучвания в съвременната психология, така също продължава и традицията в утвърдените вече и доказани теории и закономерности.

Правилно избраният и коректно използван инструментариум води до резултати, чрез които хипотезите да бъдат проверени и доказани, а огромният брой таблици, фигури и графики убедително насочва читателя на дисертационния труд през статистическия и качествен анализ до окончателните изводи и заключения на дисертантката. Получените нови факти за взаимовръзките между емоционалната диференциация и психичното благополучие в ранна зряла възраст обогатяват фонда на съвременните научни изследвания в избраната от К. Овчарова област на проучване. Доказано е емпирично същественото влияние на постигнатото ниво на емоционална диференциация в началото на зрелостта за оптималното функциониране на индивидите и тяхното благополучие в тясна връзка с взаимоотношенията, в които те влизат.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Основните приносни резултати на Кристина Овчарова за развитието на психологическата наука се разкриват в осъществената първична адаптация на нов за българските условия въпросник – Скала за оценка на Аз-диференциацията (The Differentiation of Self Inventory. Skowron & Friedlander, 1998), в допълнителното потвърждаване на надеждността на стандартизираната за България Скала за изследване на психичното благополучие (Калчев, 2014) в друга възрастова група и в провеждането на оригинално емпирично проучване на взаимовръзките между емоционалната диференциация и психичното благополучие в ранна зряла възраст.

От практическа гледна точка, получените резултати в изследването могат да станат основа за обособяване на специален курс относно значимостта на Аз-диференциацията за психичното благополучие на индивида, включен в учебните програми на различни дисциплини и при извънакадемични форми на обучение, както и да се заложат специфични дейности за насърчаване на емоционалната диференциация при развитието на образователни, социални политики, психорекционни практики и здравни стратегии, които целят промотирането на позитивно психично развитие и здраве.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите, представени от докторантката са пет и представляват самостоятелно дело на К. Овчарова. „Публикациите, които отразяват резултати от дисертацията са общо пет и са самостоятелно дело на К. Овчарова. „Оптималното психологическо функциониране и моделът на Каръл Риф за психичното благополучие“ представлява доклад в Международна конференция. „Основни концепции в теорията на Мърей Боуен за семейните системи. Емоционална диференциация“ и „Промоция на позитивното психично здраве и благополучие“ са доклади от студентски научни форуми. „Взаимовръзка между удовлетвореността от брачните отношения и психичното благополучие на лица в ранна зряла възраст“ и „Влияние на демографските характеристики върху нивата на Аз-диференциация при българска извадка“ са под печат в списание „Психология на развитието“.

7. Автореферат

Авторефератът е изготвен напълно в съответствие с изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

12. Лични впечатления

Познавам Кристина Овчарова от 2012 година като студент по психология в ПУ. Още тогава тя проявяваше задълбочен интерес към психологията и научната работа. Още като студентка К. Овчарова публикува статия в научен сборник. Тя участва в множество проекти и обучения и курсове в годините между завършването на бакалавърската степен и започване на магистратура, а и след това. Умее да работи в екип. Комуникативна, притежава лидерски и организационни умения, отговорна и колегиална.

В рамките на моята компетентност не открих текстове, които могат да бъдат определени като плагиатство, а и в периода на работата ми върху дисертационния труд не съм получавала сигнали за такова.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Кристина Родиславова Овчарова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Педагогическа и възрастова психология като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен **„доктор“ на Кристина Родиславова Овчарова** в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма Педагогическа и възрастова психология.

4.06.2021 г.

Рецензент:

(доц. д-р Ирена Левкова)